

8. *Mark Ward*. Does Virtual Crime Need Real Justice? BBC NEWS, Sept. 29, 2003 // <http://www.news.bbc.co.uk/2/hi/technology/3138456.stm>.

Ключові слова: віртуальна власність, віртуальні відносини, кіберпростір, віртуальний світ.

Ключевые слова: виртуальная собственность, виртуальные отношения, киберпространство, виртуальный мир.

Key words: virtual property, virtual relations, cyberspace, virtual world.

КИРИЛЮК АЛЛА ВОЛОДИМИРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ТВОРІВ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

З появою і розвитком комп'ютерних мереж чимала частка результатів інтелектуальної діяльності знаходить електронну об'єктивну форму. Така форма, будучи запорукою більш зручного, простого і доступного використання творів, в той же час ускладнює попередження порушень авторського права. Питання використання результатів інтелектуальної діяльності в електронній формі і розміщення їх в мережі Інтернет, з їх широким розповсюдженням, викликали пильну увагу дослідників [1, с. 41].

Правове регулювання відносин щодо реалізації виключного права автора або іншого володільця авторських прав використовувати або дозволяти використання творів поширюється, в тому числі і на використання творів в електронній формі. Однак режим використання електронних творів має особливості, обумовлені їх об'єктивною формою. Враховуючи, що відносини щодо використання творів в мережі Інтернет є лише одним з видів використання творів в електронній формі, хотілося б вказати на першочергове значення форми творів. Сучасні дослідники сходяться на думці, що електронна форма є найважливішим фактором при використанні твору в мережі Інтернет [2, с. 12].

Розглядаючи електронну форму твору, можна говорити про неї в двох аспектах – концептуально-понятійному, і технологічному. На нашу думку, обидва підходи доповнюють один одного. Для того щоб юридична кваліфікація електронної форми твору була успішною, необхідно враховувати як загальнонаукові положення, що лежать в основі концепції розуміння форми твору (поняття, етимологія), так і технологічні особливості.

Загальноприйняте уявлення про результати творчої діяльності, що є об'єктами права інтелектуальної власності, виходить з презумпції їх нематеріальності. Це можна пояснити, перш за все, тривалою історич-

ною традицією, що вказує на принципову протилежність творів інтелектуальної творчості та матеріальних речей.

Законодавче регулювання порядку використання творів науки, літератури і мистецтва поширюється виключно на охороноздатні твори. Головними критеріями охороноздатності творів є, по – перше, їх оригінальність, по-друге, об'єктивна форма вираження. Стосовно першого показника законодавство не вдається в пояснення, говорячи про оригінальність лише стосовно назви твору та тих об'єктів, що нею не наділені. Другий критерій означає, що твір може бути виражений у будь-якій об'єктивній формі, а можливі способи його фіксації не деталізуються. Це підтверджує той факт, що твори в цифровій формі, в тому числі, ті що циркулюють в мережі, охороняються авторським правом. Про це говориться і в Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 року № 5, п. 18: «Твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми з урахуванням суті твору (зокрема, письмової форми, електронної форми, речової форми)» [3].

Цивільстична теорія визначає річ як предмет зовнішнього по відношенню до людини матеріального світу, здатний задовольняти її потреби. У той же час результат інтелектуальної діяльності – твір – є об'єктом цивільних прав, здатний задовольняти потреби людини, бере участь в товарному обміні і є охоронюваним благом. Раніше ми прийшли до висновку про те, що інтелектуальна власність представляє собою сукупність ідеальних об'єктів абсолютних прав. З цього випливає, характеристика електронного твору як ідеального об'єкта.

Такий стан дозволив деяким дослідникам наділити електронні твори особливим статусом, який не може в повній мірі характеризувати їх як об'єкти матеріального світу. С.П. Гришаєв вказує, що «об'єктивна форма, як правило, збігається з матеріальною формою, однак поняття об'єктивної форми ширше поняття матеріальної форми» [4].

У контексті нашого дослідження є важливим досліджувати питання матеріальності електронного твору. Так, в законодавстві встановлюється, що запис твору на електронному носії вважається відтворенням. Однак, перелік видів об'єктивної форми, що міститься в законодавстві, не дозволяє однозначно віднести електронну форму вираження до одного з таких видів.

Об'єктивною формою є об'єкт матеріального світу – річ, яка виражає творчий результат безпосередньо або опосередковано. Її характерною рисою є здатність повідомляти результат в незмінному вигляді протягом досить тривалого періоду часу. Різниця між речами полягає в їх довговічності. Подібність між ними полягає в здатності зберігати інформацію в якомусь доступному для сприйняття вигляді: за допомогою уявного сприйняття письмових знаків, сприйняття зображення оптичним органом почуттів, або опосередковано, за допомогою спеціальної техніки. Така схожість дозволяє зарахувати до об'єктивної форми інші види носіїв інформації, хоча вони і не містили її у формі, зручній для

безпосереднього сприйняття людиною, такі, як машинозчитувані носії інформації.

Оригінал або примірник твору може існувати в об'єктивній формі на машинозчитуючому носії інформації. Носій інформації використовується комп'ютером для запису, зберігання та відтворення інформації і може являти собою магнітний або оптичний диск. Твір, виражений в об'єктивній формі, опосередковується як файл або їх сукупність. Фізично оригінал може бути спочатку записаний на носій інформації персонального комп'ютера, який використовується автором, або на загальнодоступний комп'ютер.

Так, в процесі творчої діяльності твір знаходить форму в предметі матеріального світу – носії інформації. Відбувається це шляхом впливу автора на об'єкти матеріального світу (за допомогою пристрою введення комп'ютера автор впливає на фізичний стан цифрових носіїв інформації) з метою внесення в них змін для відображення власного творчого задуму. Слід визнати, що електронна форма твору є одним з видів об'єктивної форми, оскільки являє собою вираження твору на матеріальному носії.

Використання результату творчої діяльності автора, вираженого в електронній формі, організовано за допомогою електронної обчислювальної машини (ЕОМ). З даної обставини можна зробити важливий висновок: факт надання доступу до твору в об'єктивній формі на носії інформації, що використовується комп'ютером є використанням твору.

Особливість електронної публікації твору полягає у відмінності від друкованої видами допустимих фізичних операцій з його об'єктивною формою. Електронна форма забезпечує необмежену за тривалістю і кратністю можливість використання твору без спотворення, що зводить нанівець обмеження щодо доступу, які у випадку з паперовим виданням можуть бути продиктовані його тиражем і схильністю до зносу. Так, А.В. Карев пише, що «відмінність електронного документа від документа, що складається на паперовому носії, полягає в особливостях його форми, що втілювалася в реквізитах документа, і носіях документа».

При цьому ми можемо відзначити, що сфера використання творів, які існують в електронній формі, ширше сфери використання мережі Інтернет. Електронний твір існує в об'єктивній формі і представляє собою об'єкт матеріального світу. Електронна форма є необхідною і достатньою умовою для забезпечення можливості використання твору в мережі Інтернет. Таким чином, електронний твір може використовуватися звичним чином – як об'єкт матеріального світу, а може бути об'єктом використання в мережі Інтернет. Приклади широко відомі – електронні фотозображення, відеозапис і текстові твори особистого або закритого користування, не оприлюднені в мережі Інтернет, але доступні необмеженому колу осіб – користувачів електронних обчислювальних пристроїв (фотоапаратів, відеокамер, телефонів, пристроїв для читання електронних книг, медіа програвачів, і, звичайно, комп'ютерів).

При цьому важливо враховувати, що авторський твір може бути виражено в електронній формі за допомогою різних технічних засобів. В ході використання твору воно може бути доступним для людського сприйняття в тому форматі, який вибере автор або користувач твору, в залежності від конфігурації і налаштувань відповідної техніки і програмного забезпечення. Оскільки законом охороняється твір як єдність форми і змісту, в кожному конкретному випадку має значення, чи робить зміна формату вплив на зміст. У процесі використання в різних режимах твір все ж залишається вираженим в електронній формі, яка забезпечує можливість багаторазового використання в первісному вигляді. Наприклад, вираз твору в 2D або в 3D режимі залежить від пристрою, який використовується для відтворення, і не впливає на зміст твору. Таке вираження не несе самостійного творчого характеру, і, отже, різні формати виражають один і той же твір. По суті це сукупність технічних дій, здійснити які може користувач, що володіє достатнім програмним забезпеченням. Більше того, Л. Мамчур говорить, що серед особистих немайнових прав автора варто визнати право обирати не тільки ім'я, але і форму фіксації твору.

Однак, можлива така переробка вираженого в електронній формі твору, яка призведе до створення нового – наприклад, випадок портування програми для ЕОМ на іншу мову програмування. Оскільки програмування на різних мовах передбачає застосування різних прийомів вираження її змісту, цей процес носить творчий характер. Слід визнати, що в цьому випадку має місце створення похідного твору, в якому результат творчої праці початкового програміста перетворений творчістю нового автора.

Твори в іншій об'єктивній формі можуть бути відтворені шляхом створення електронного примірника. В результаті цієї операції твір отримує об'єктивне вираження в електронній формі, і стає доступним для використання (наприклад, подальшого відтворення і доведення до загального відома).

Список використаної літератури:

1. Афанасьева, Ю.А. Нарушение прав интеллектуальной собственности в Интернете / Ю.А. Афанасьева // Гражданин и право. – 2002. – № 4. – С. 40-45.
2. Дейнеко А.Г. Гражданско-правовое регулирование доведения произведений до всеобщего сведения с использованием информационно- телекоммуникационных сетей в Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А.Г. Дейнеко. – М., 2013. – 22 с.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України « Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 року № 5 // Вісник господарського судочинства. – 2010. – № 5. – Ст. 15.
4. Гришаев, С.П. Правовая охрана произведений науки, литературы и искусства как объектов авторского права по новому законодательству

Российской Федерации / Подготовлен для системы Консультант Плюс. / С.П. Гришаев // Консультант Плюс. – 2007.

Ключові слова: комп'ютерна мережа, твір, електронна форма, комп'ютер, майнові права, примірник твору, використання твору, автор, носій інформації.

Ключевые слова: компьютерная сеть, произведение, электронная форма, компьютер, имущественные права, экземпляр произведения, использование произведения, автор, носитель информации.

Key words: computer network, product, electronic form, computer, property rights, copy of the work, use of the work, author, information carrier.

КУЛІНІЧ ОЛЬГА ОЛЕКСІЇВНА

Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін, доктор юридичних наук, доцент

МАЗУРЕНКО СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗОБРАЖЕННЯ, ВИКОНАНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

У двадцять першому столітті з розвитком науково-технічного прогресу розширюються технічні можливості щодо створення та використання зображень, у тому числі фізичних осіб. Вже звичні зображення у вигляді фотографій, картин, карикатур доповнюються зображеннями, виконаними з використанням програмного забезпечення без застосування творчих зусиль фізичних осіб. У зв'язку з цим виникає потреба розмежування зображень як об'єктів авторського права (результата творчої діяльності людини) від зображень, створених завдяки комп'ютерним програмам, праці штучного інтелекту, без безпосередньої творчості людини.

Зображення людини, виконані комп'ютерно-програмним способом, зокрема з застосуванням спеціальних програм та пристроїв завдяки заданому алгоритму дій можна поділити на декілька видів.

По-перше, у рамках зазначеної групи розрізняють зображення, створені як за участю зображеної людини, так і без її участі, які належать до науково-технічних. Вони можуть бути позбавлені авторського задуму та творчого характеру, лише фіксують дійсність без спроби її інтерпретації [1], мають документальний характер, притаманний і науково-технічним творам [2, с. 106]. Як звертає увагу І. Абдуліна, дуже часто такі зображення виконують не люди, а спеціальні автоматичні при-